

Beslut

Datum 2025-03-21

Dnr 2024:9768

Sida **1 (22)**

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av anpassade grundskolans
undervisning och rektorns ansvar för utbildningen utifrån
kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer vid
Ektorpskolan 3 i Norrköpings kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Ektorpskolan 3 avseende undervisningens kvalitet utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt rektorns ansvar för utbildningen inom samma område.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda anpassade grundskolornas undervisning samt rektorns ansvar för utbildningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Ektorpskolan 3 den 29 januari 2025 och hade en digital intervju med rektorn den 30 januari 2025. Besöket genomfördes av utredarna Ulrika Sutorius och Robert Östberg.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- En observation av delar av lärmiljön
- Två gruppintervjuer med elever
- Två gruppintervjuer med lärare
- En intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från de skolor som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras hösten 2025.

Beslut

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Ektorpskolan 3 i Norrköpings kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen **i flera delar** utformas för att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande del:

- arbeta med inslag i undervisningen som ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön och hedersproblematik samt inslag som stärker elevernas förutsättningar att göra självständiga och medvetna val

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Ektorpskolan 3 i Norrköpings kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att rektorn **i låg utsträckning** ansvarar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande delar:

- utforma utbildningen inom kunskapsområdet så att den är återkommande och samordna undervisningen så att eleverna får möjlighet att uppfatta kunskapsområdet som en helhet
- ge förutsättningar till kompetensutveckling för lärarna inom kunskapsområdet så att de kan utveckla undervisningen

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 1 oktober 2025** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas. Redogörelsen skickas via e-post, till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2024:9768) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Undervisningens innehåll

Här bedöms:

- Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning
- Samordnad undervisning
- Kunskaper i undervisningen

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning**Undervisningen är aktuell och fördjupad, men endast delvis återkommande**

Granskningen visar att undervisningen i kunskapsområdet, dock inte maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck, återkommer i flera ämnen och i samtliga årskurser under högstadiet samt att den är aktuell och fördjupad.

Av intervjuer med elever och lärare framgår att undervisning om sexualitet, samtycke och relationer bedrivs i årskurserna 7–9. Bland dokument som begärts in från huvudmannen finns en aktivitetsplan för kunskapsområdet som gäller för både grundskolan och anpassad grundskola. Aktivitetsplanen anger bland annat exempel på undervisning om sexualitet, samtycke och relationer i olika ämnen. Exempelvis anges att undervisningen i idrott och hälsa innehåller moment om kroppen, kroppsuppfattning, normer och kroppsideal, ämnet musik innehåller till exempel frågor om identitet i låttexter och i matematik finns det problemlösningssuppgifter kopplade till jämställdhet. I intervjuer med lärare och rektorn framkommer däremot att undervisningen endast i viss mån behandlar kunskaper om heder och maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck.

Av intervjuer framgår att eleverna får möta en undervisning som är aktuell. Eleverna beskriver att de har tagit upp vissa aktuella händelser som rör kunskapsområdet, som när en elitspelare anklagades för våldtäkt. De hade då sett ett inlägg i samhällsorienterande ämnen och diskuterat det tillsammans, vilket bekräftas av läraren. Lärarna nämner flera aktuella frågor som har lyfts i undervisningen, bland annat använder de litteratur som relaterar till elevernas aktuella frågor och livssituationer, samtidigt som de kompletterar undervisningen

med Riksförbundet för sexuell upplysnings frågefilmer. Dessa filmer är särskilt utformade för elever med intellektuell funktionsnedsättning, vilket bidrar till att undervisningen förblir både aktuell och relevant utifrån elevernas behov.

Det framgår vidare av intervjuer att undervisningen ger eleverna möjlighet till fördjupning. Lärarna uppger att undervisningen både innehåller grundläggande och fördjupande kunskaper. I intervjuer uppger en lärare att eleverna i naturorienterande ämnen dels får undervisning utifrån det centrala innehållet om exempelvis kroppen, puberteten och sexuellt överförbara sjukdomar, dels har ett större tema under fem veckor varje år som specifikt handlar om sexualitet, samtycke och relationer. Det är något som läraren ser som en fördjupning för eleverna. För att ytterligare bredda och fördjupa kunskaperna använder läraren i naturorienterande ämnen även annan kompetens än den egna, genom att eleverna besöker ungdomsmottagningen under temaveckan. Fördjupningen i samhällsorienterande ämnen sker genom att eleverna får ställa frågor om det som intresserar dem, vilket kan leda till en fördjupande reflektion. I svenskämnet får eleverna en fördjupning utifrån det de har med sig från naturorienterande ämnen, till exempel när de utifrån en bok samtalar om kärlek och relationer kopplat till tidigare undervisning i naturorienterande ämnen. Flera lärare uppger att skolans temavecka om kroppslig integritet innebär en fördjupning av kunskaperna. Eleverna uppger att undervisningen i kunskapsområdet innehåller mycket repetition.

Samordnad undervisning

Sexualitet, samtycke och relationer ingår i flera ämnen, men undervisningen är inte samordnad

Granskningen visar att det endast i viss mån finns ett organiserat och medvetet arbete på skolan för att samordna undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer så att eleverna får en helhetsbild av kunskapsområdet.

Av intervjuerna med lärarna framgår att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer genomförs i olika ämnen, men att lärarna inte samarbetar på ett strukturerat sätt med varandra. Intervjuade lärare och rektorn uppger att det finns en arbetsgrupp som ansvarar för det gemensamma arbetet med kunskapsområdet och att de nyligen har tagit fram en aktivitetsplan som en inledande inventering av undervisningen. På så sätt kan lärarna se vad de andra lärarna gör inom kunskapsområdet. Men lärarna betonar att det än så länge inte har lett till ett organiserat och planerat samarbete mellan lärare och ämnen. Enstaka exempel på samarbete framkommer i intervjuerna, till exempel att lärarna i svenska och naturorienterande ämnen delar upp kunskapsområdet sinsemellan. Vidare samverkar lärarna med varandra vid de temaveckor som anordnas på skolan, exempelvis om kroppslig integritet och kärlek.

Det skiljer sig åt hur lärarna använder läroplanens inledande delar i relation till kursplanernas centrala innehåll. Någon lärare uppger att hen inkluderar de inledande delarna i planeringen av undervisningen tillsammans med det centrala innehållet. Några lärare berättar att de separerar dessa delar. Till exempel beskriver någon lärare att de inledande delarna mer kommer in på mentorstid. En lärare beskriver hur hen arbetar för att skapa en helhet för eleverna genom att dela upp undervisningen i samhällsorienterande ämnen i olika teman och att därefter inkludera sexualitet, samtycke och relationer i varje tema.

Kunskaper i undervisningen

Undervisningen ger eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om kroppen och sexualitet

Av intervjuer med lärarna och eleverna framkommer att undervisningen innehåller flera olika arbetsuppgifter inom kunskapsområdet vilka bidrar till att eleverna får kunskaper om exempelvis kroppen, puberteten, sexuell läggning och människans reproduktion. Eleverna har exempelvis i naturorienterande ämnen fått undervisning om hur ett barn blir till samt om frågor kopplade till sexuell läggning. Eleverna berättar att de i naturorienterande ämnena också har pratat om vad som händer i kroppen när man blir kär, men elever uppger samtidigt att undervisningen bara handlar om heterosexuella relationer och att de saknar andra perspektiv. En lärare i ämnet svenska berättar däremot att hen i årskurs 9 pratar såväl om sex som sexuell läggning som om att vara ickebinär tillsammans med eleverna och att eleverna har många frågor om dessa områden. Ett annat exempel som en lärare ger är att de har lyft frågan om kön i samband med att presidenten i USA uttalat att endast tillåta två kön enligt lag i USA. Lärarna i naturorienterande ämnen och slöjd planerar att ta upp könsidentitet. I slöjd finns det en planering för moment om identitet och kläder, såväl historiskt som i nutid.

Undervisningen stärker i viss mån elevernas förutsättningar att göra självständiga och medvetna val

Av dokument som begärts in från huvudmannen framgår att eleverna under en temavecka på olika sätt får lyssna på föreläsningar och själva samtala om olika frågor som kan stärka deras möjligheter att göra självständiga val. Exempelvis diskuteras frågor som vem som bestämmer över ens kropp och kroppsregler för att må bra. Lärarna ger dock vid intervjuerna få exempel på när de i undervisningen ger eleverna möjlighet att stärka sina förutsättningar att göra självständiga val och på så sätt också stärka sin demokratiska kompetens. En av lärarna beskriver dock hur hen i samhällsorienterande ämnen ofta betonar att eleverna har rätt att välja själva, till exempel att välja en partner av samma kön.

Undervisningen ger eleverna möjlighet att utveckla förmågan att leva sig in i andra människors situation och förstå betydelsen av samtycke

Av intervjuer med lärarna och eleverna framgår att de arbetar med olika slags relationer som kärleksrelationer och vänskapsrelationer och om empati. Samtidigt uppger lärarna att frågan om empati och hur man förhåller sig till varandra, mer kommer in i utbildningen än i undervisningen. Mentorstiden är därför ett tillfälle då de tar upp frågor om trygga relationer och vikten att behandla varandra med respekt.

Såväl lärarna som eleverna ger som exempel att de har sett och diskuterat en film som handlar om vänskap, kärlek och kampen för att hitta sin identitet i en småstadsmiljö. De stoppade filmen och pratade om hur olika karaktärer kände sig i olika situationer. Lärarna betonar också att de hela tiden arbetar med området respekt med eleverna, både på och mellan lektionerna. På grund av att vissa ord används som skällsord eller nedsättande, blir det ett viktigt samtalsämne som ofta återkommer. Eleverna får exempelvis i bildämnet prata om regnbågsfärger kopplat till respekt.

Under temaveckan som syftar till att lära eleverna om kroppslig integritet och rätten att säga nej till oönskad beröring har alla elever lektioner om samtycke. Eleverna hänvisar till denna vecka i intervjuerna och berättar att de då fick lära sig att man måste fråga först. I svenska läser eleverna i årskurs 9 olika skönlitterära texter om sexualitet och relationer som de diskuterar, bland annat har de läst en bok om grooming.

Undervisningen ger eleverna vissa möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön men mer begränsat om hedersrelaterat våld och förtryck

Undervisningen ger eleverna vissa möjligheter att granska maktstrukturer kopplade till kön. Till exempel uppger en lärare att hen i samhällsorienterande ämnen tar upp jämställdhet ur ett historiskt perspektiv. Bland annat får eleverna diskutera hur förhållanden på arbetsmarknaden tidigare sett ut för kvinnor och män.

Vidare visar granskningen att lärarna tar upp hedersrelaterat våld och förtryck i undervisningen i något enstaka ämne. Läraren i samhällsorienterande ämnen berättar att hen gör det vid ett planerat moment i undervisningen när de läser om tvångsgifte i området brott och straff. Därtill sker det genom att fånga frågor i flykten, till exempel om den nyhetsrapportering som de regelbundet tittar på tar upp ämnen som relaterar till det. I övrigt nämner en lärare att de har tagit upp det tidigare genom att läsa en roman om heder. Lärarna uppger att de upplever sig sakna tillräckligt med kunskap att undervisa om hedersrelaterat våld och förtryck.

Undervisningen ger eleverna möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i medier

I intervjuer med elever och lärare framkommer några exempel på att undervisningen ger eleverna möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i medier. Det framkommer bland annat att de i samhällsorienterande ämnen och svenska har berört området när de undervisat om källkritik. I exempelvis svenska har läraren tagit upp hur filter används i sociala medier för att redigera kroppar så att de inte ser ut som i verkligheten. Eleverna bekräftar att de har arbetat med falska nyheter och redigerade bilder. Läraren i ämnet bild och elever berättar att de har haft undervisning som omfattar bildanalys av till exempel kärlek och könstillhörighet i reklambilder samt även framställning av kvinnor och män i konst. Läraren beskriver hur hen försöker förmedla ett kritiskt förhållningssätt till hur olika kön framställs i bild, utifrån bland annat ett maktperspektiv; ett exempel på det är att hen planerar att granska hur kvinnor och män gestaltas i spel. Läraren uppger att det kan bli svårare med bilder på ickebinära personer, men att hen troligen kommer att använda en övning där eleverna ska gradera hur de upplever kvinnligt och manligt i ett antal bilder. Däremot uppger lärarna att det är svårt att ta upp pornografi i undervisningen men att det kan komma upp om det kommer frågor från eleverna.

Undervisningens form

Här bedöms:

- Didaktiska val i undervisningen
- Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat
- Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Didaktiska val i undervisningen

Arbetsuppgifterna är relevanta och lärmiljön är tillgänglig

Granskningen visar att arbetsuppgifterna i undervisningen är elevnära och relevanta och att lärmiljön är utformad för att möta elevernas behov av att lära tillsammans och på olika sätt. Det finns alternativa kommunikationsverktyg.

En lärare berättar att de har en tydlig lektionsstruktur och att lektionerna börjar med att eleverna sitter vid sin bänk och att läraren som håller i lektionen har tydliga riktlinjer och en struktur för arbetet. Vidare uppger lärarna att eleverna får sitta enskilt vid behov och att elevassistenter ger dem stöd, exempelvis genom att hitta elevers intressen för att på så sätt skapa en god lärmiljö. Lärare beskriver

vidare att de i sin undervisning ofta dramatiserar frågor med koppling till kunskapsområdet. Exempelvis under temaveckan om kroppslig integritet använde lärarna rollspel för att dramatisera relationer med och utan samtycke, för att skapa förståelse och relevans för eleverna. Eleverna var delaktiga genom att de stoppade dramat och styrde handlingen vidare efter hur de tyckte att det skulle vara, som ett sätt att reflektera över frågorna. Det finns elevassistenter som hjälper till med kommunikation och eleverna har även tillgång till datorer. Lärarna berättar vidare att en del elever hellre skriver än pratar och att de nu, när det är mobilförbud under skoldagen, får använda mejl i stället.

Rektorn betonar att skolans lärare utgår från hur varje individ lär sig bäst och att vissa elever behöver använda ritprat medan andra behöver se film eller dramatisera innehållet i undervisningen. Lärarna använder bildstöd i undervisningen. Skolinspektionens observation av elevernas lärmiljö visar att det bland annat finns tillgång till bildstöd, scheman, lektionsplaneringar, startfrågor, tidshjälpmedel, kalendrar samt olika skriftliga instruktioner i elevernas klassrum. Därutöver är klassrummet utrustat med personliga bärbara datorer. Det finns tillgång till ett grupprum intill klassrummet. Intervjuer visar att eleverna arbetar såväl enskilt som i små och större grupper.

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Klassrumsklimatet präglas av tillit och öppenhet

Granskningen visar att lärarna använder olika strategier för att skapa en tillitsfull miljö så att eleverna känner sig trygga att uttrycka sina åsikter, ställa frågor och delta aktivt i diskussioner om kunskapsområdet.

Lärarna berättar att det händer att elever springer ut ur klassrummet när de ska prata om sex och att det finns många elever som är negativt inställda till exempelvis prideflaggan, men att de då har olika sätt att hantera det på. En lärare uppger att hen för att undvika sådana situationer förbereder eleverna på att de ska prata om sex och att hen brukar följa upp med eleverna individuellt genom att fråga vilka frågor de vill eller inte vill diskutera. Läraren uppger att hen även kan prova hur vissa frågor ska landa hos enskilda elever innan lektionen. Samtidigt uppger lärarna att det är svårt att undervisa om exempelvis homosexualitet på grund av att det finns elever som ogillar det.

Andra lärare berättar att de vuxna i klassrummet tillsammans dramatiserar olika händelser för att avdramatisera och göra ämnet mindre laddat. En lärare betonar att det handlar om att ha ett tydligt ledarskap kring exempelvis hur eleverna får uttrycka sig, utifrån att alla människor är olika och uppger att de ofta talar om det utifrån olika texter. Olika sätt att bemöta det är att visa litteratur om olika könsidentiteter och få eleverna att tänka till om det, lyfta fram transpersoner, till exempel i melodifestivalen, beskriver en av lärarna. Ytterligare sätt som lärare tar

upp för att få eleverna att känna sig trygga vid samtal om kunskapsområdet, är att använda elevassistenter som ett stöd för eleverna.

Vidare visar intervjuerna med lärarna att de på olika sätt försöker hjälpa tysta elever att uttrycka sig. Det kan ske genom att de i stället för att tala, uttrycker sig skriftligt, att lärarna fördelar ordet, att sätta sig enskilt med tysta elever och jobba med anonyma frågor och svar. Vidare nämner lärare att de försöker använda mer öppna frågor för att låta eleverna öva på att resonera sig fram.

Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Eleverna är delaktiga genom att utvärdera undervisningen men också genom att lärarna fångar elevernas frågor

Granskningen visar att eleverna är delaktiga i undervisningen och att lärarna fångar upp elevernas frågor.

Intervjuer med lärarna visar att de ibland låter eleverna välja arbetsuppgifter, medan innehållet i undervisningen är styrt av det centrala innehållet. Lärarna ger också några exempel på att de utgår från elevernas intressen när de planerar lektionerna. Exempelvis använder läraren i de samhällsorienterande ämnena det hen kallar startfrågor utifrån vad eleverna har sett på nyheterna och som sedan leder vidare till diskussioner. Vidare låter lärarna vid olika tillfällen eleverna utvärdera undervisningen, dels i slutet av varje område, dels genom klassråd men också under undervisningens gång genom att eleverna kommenterar undervisningen. Eleverna uppger att det är några lärare som frågar vad eleverna vill lära sig mer om och om hur de tycker att undervisningen är. Det framkommer vidare av granskningen att lärarna fångar frågor i flykten och på så sätt tar in elevernas önskemål om vad de vill lära sig om och prata om i klassrummet.

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Rektorns ansvar

Här bedöms:

- Rektorns styrning
- Förutsättningar för samordning
- Ansvar för kompetensutveckling

Rektorns styrning

Rektorn styr i viss mån arbetet med kunskapsområdet

Granskningen visar att rektorn till viss del styr och leder arbetet om hur kunskapsområdet återkommande ska behandlas i utbildningen.

I intervjuerna med rektorn och lärarna framkommer det att rektorn har inrättat en arbetsgrupp för kunskapsområdet för såväl anpassade grundskolan som grundskolan. Rektorn uppger i intervjun att hen styr arbetet med kunskapsområdet genom att följa upp den aktivitetsplan som en ansvarig arbetsgrupp har tagit fram, samt genom samtal med arbetslagsledare och lärare. Rektorn uppger också att aktivitetsplanen är ett dokument med aktiviteter som ska genomföras. Däremot framkommer det i intervjun med lärarna att de har uppfattningen att den nyligen framtagna aktivitetsplanen är ett påbörjat arbetet och i nuläget en inventering på området och att den används som inspiration av lärarna. Lärarna uppger att de visserligen har frihet att styra upplägget av sin egen undervisning men att rektorn förväntar sig av dem att följa läroplanen och att rektorn följer upp att de gör det genom att göra lektionsbesök och delta i arbetslagsmöten. Dock framkommer i intervjun med lärarna att de inte arbetar återkommande med hedersrelaterat våld och förtryck. Rektorn relaterar dessutom i intervjun frågan om hedersrelaterat våld och förtryck till arbetet med kränkande behandling och inte till att förmedla kunskaper i undervisningen.

Förutsättningar för samordning

Rektorn ger begränsade förutsättningar för lärarna att samordna undervisningen och integrera kunskapsområdet

Granskningen visar att rektorn ger begränsade förutsättningar för samordning. På uppdrag av rektorn har en arbetsgrupp ansvar för arbetet med sexualitet, samtycke och relationer vilken nyligen har initierat en aktivitetsplan. Samtidigt uppger lärarna att de sällan samarbetar när det kommer till kunskapsområdet, och det framgår inte heller av aktivitetsplanen att undervisningen samordnas så att eleverna kan uppfatta kunskapsområdet som en helhet. Det framkommer av

granskningen att lärarna i huvudsak planerar undervisningens innehåll var för sig och att det därmed inte finns ett medvetet arbete för att ge en helhetsbild av hur kunskapsområdet hänger ihop. Trots att rektorn framhåller att lärarna tillsammans planerar undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer, samt att frågor inom detta kunskapsområde ibland diskuteras på arbetslagsmöten, påpekar lärarna att det finns få tillfällen till gemensam planering. Detta beror på att arbetslagsmöten ofta ägnas åt andra frågor. Därtill är ämnesgrupperna organiserade tillsammans med grundskolan, vilket försvårar samarbetet i undervisningen om kunskapsområdet på anpassad grundskola.

Ansvar för kompetensutveckling

Rektorn ger vissa möjligheter till kompetensutveckling

Granskningen visar att rektorn inte aktivt undersöker lärarnas specifika behov av kompetensutveckling inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. I stället framgår det att lärarna själva tar initiativ till att dela sina kunskaper och erfarenheter med varandra inom detta område.

Lärare och rektorn beskriver att rektorn tar reda på kompetensutvecklingsbehov vid medarbetarsamtal och i andra möten, men att det inte specifikt handlar om kunskapsområdet. Lärarna uppger att de tidigare har fått kompetensutveckling om mansnormen och att de är bra på att på arbetslagsmöten och delge varandra om de varit på kurs. Såväl lärare som rektorn berättar att all personal har deltagit i en fortbildning om hedersrelaterat våld och förtryck, men samtidigt betonar de intervjuade lärarna att det är ett område de inte känner att de har tillräcklig kompetens för att undervisa om.

Identifierade utvecklingsområden

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- arbeta med inslag i undervisningen som ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön och hedersproblematisering samt inslag som stärker elevernas förutsättningar att göra självständiga och medvetna val

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.¹ Läroplanen anger vidare att skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi²

Av granskningen framgår att undervisningen i begränsad utsträckning ger eleverna möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck. Därtill uppger lärarna att de saknar tillräckligt med kunskap för att undervisa om hedersrelaterat våld och förtryck. I granskningen framkommer också att eleverna i undervisningen i liten utsträckning stärks i att göra självständiga och medvetna val. Genom att ge eleverna kunskaper om maktstrukturer som rör kön och hedersrelaterat våld och förtryck och också låta dem stärkas i att göra medvetna och självständiga val, kan elever få kunskap om grundläggande rättigheter, såsom kroppslig integritet, att leva ett liv fritt från våld och rätten att få forma och påverka sitt liv. En undervisning av hög kvalitet innehåller arbetsuppgifter som tränar eleverna att göra medvetna och självständiga val och bearbetar föreställningar och normer som påverkar attityder och sexuella beteenden.

¹ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

² Lgr 22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag Skolans uppdrag.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärare förutsättningar att utveckla undervisningen för att eleverna ska få möjlighet att utveckla kunskaper om maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck. Lärarna behöver även arbeta med att eleverna stärks i och utvecklar sina förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Det innebär att i undervisningen arbeta medvetet för att ge eleverna möjlighet att stärka sin demokratiska kompetens och självbestämmanderätt. Skolverket har material som kan användas i detta.³

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- utforma utbildningen inom kunskapsområdet så att den är återkommande och samordna undervisningen så att eleverna får möjlighet att uppfatta kunskapsområdet som en helhet

Läroplanen anger att skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer och att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.⁴ Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet.⁵ Läroplanen anger också att läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.⁶

Av granskningen framgår att rektorn endast i viss mån leder och styr arbetet för hur kunskapsområdet återkommande ska behandlas i utbildningen. Av granskningen framkommer dessutom att rektorn endast gett vissa förutsättningar för samordning av undervisningen gällande kunskapsområdet. Visserligen finns det ett påbörjat arbete för att samordna undervisningen mer, men i nuläget

³ [Skolverket Stöd-i-arbetet Sexualitet samtycke och relationer](#) (hämtat 2025-03-13)

⁴ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag, Lgra22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

⁵ Lgra22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

⁶ Lgra22, avsnitt 2.2 Kunskaper Riktlinjer.

arbetar inte lärarna för att undervisningen i olika ämnen samordnas så att kunskapsområdet blir en helhet för eleverna.

Även om det finns ett måldokument, också kallad aktivitetsplan, med olika aktiviteter som görs eller planeras i olika ämnen, framkommer det av granskningen att lärarna i huvudsak planerar undervisningens innehåll var för sig och att det därmed inte finns ett medvetet arbete för att synliggöra hur undervisningen kan breddas, fördjupas och ge en helhetsbild av hur kunskapsområdet hänger ihop. Genom att ta ansvar för och försäkra sig om att kunskapsområdet behandlas återkommande i utbildningen skapas möjligheter för eleverna till progression och fördjupat lärande utifrån kunskapsområdet. Genom att samordna sin undervisning, till exempel med aktivitetsplanen som utgångspunkt, och få större kännedom om vad andra lärare undervisar om och förhåller sig till, kan lärarna närma sig kunskapsområdet tillsammans. Det kan skapa en helhet för eleverna där olika ämnen bidrar med olika perspektiv.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn tar ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck återkommande ska behandlas i utbildningen. Det kan innebära att ge lärarna ökade förutsättningar att utforma undervisningen om kunskapsområdet så att det återkommer i alla årskurser samt samordna olika ämnesområden så att eleverna får möjlighet att uppfatta kunskapsområdet som helhet. På Skolverket finns material som kan användas i detta arbete.⁷

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- ge förutsättningar till kompetensutveckling för lärarna inom kunskapsområdet

Läroplanen anger att rektorn inom givna ramar har ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och lära av varandra för att utveckla utbildningen.⁸

Av granskningen framkommer att rektorn tar reda på vilken kompetensutveckling som lärarna har behov av, men inte specifikt för att kunna undervisa om kunskapsområdet. Genom att ta reda på vilka behov av kompetensutveckling som finns gällande kunskapsområdet och se till att lärarna får den insats som de behöver kan utbildningen stärkas. Kompetensutveckling tillsammans med att lärarna delar med sig av sina kunskaper och lär av varandra ger ökade möjligheter för eleverna att bland annat få en undervisning som stärker förmågan att göra

⁷ [Sexualitet, samtycke och relationer - Skolverket](#) (hämtat 2025-03-13)

⁸ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

medvetna och självständiga val och få kunskaper om maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärarna får den kompetensutveckling de behöver. Rektorn bör också än mer ge lärarna och annan personal med kompetens inom området möjligheter att dela med sig av sin kunskap och lära av varandra för att utveckla utbildningen. Skolverket och SPSM har anordnat Mötesplats anpassade skolformer. Myndigheterna har även, inom ramen för Specialpedagogik för lärande, tagit fram modulen Utveckla arbetet i anpassade skolformer. På Skolverket och SPSM finns material som kan användas i detta arbete.⁹

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Anna-Carin Kostic, utredare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Ulrika Sutorius. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Robert Östberg och Ewa Mölleryd deltagit.

⁹ [Planera, organisera och följa upp kollegialt lärande - Skolverket](#) och [Kompetensutveckling - Specialpedagogiska skolmyndigheten](#) (hämtat 2025-03-13)

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i de utvalda anpassade grundskolornas undervisning samt rektorns ansvar för utbildningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. I granskningen bedöms kvaliteten på undervisningen samt rektorns ansvar för utbildningen i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Undervisningens innehåll

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Samordnad undervisning

Kunskaper i undervisningen

Undervisningens form

Didaktiska val i undervisningen

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Frågeställning 2

I vilken utsträckning tar rektorn ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Rektorns ansvar

Rektorns styrning

Förutsättningar för samordning

Ansvar för kompetensutveckling

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.¹⁰

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.¹¹

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.¹² Att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar innebär att det måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.¹³

Av skollagen framgår att elevhälsan främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.¹⁴

Av de inledande delarna av läroplanen för anpassade grundskolan framgår att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling ska aktivt motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Vidare framgår att medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar.¹⁵

¹⁰ 26 kap. 20 § skollagen.

¹¹ 1 kap. 4 § skollagen.

¹² 1 kap. 5 § skollagen.

¹³ Prop. 2009/10:165, s. 634.

¹⁴ 2 kap. 25 § skollagen.

¹⁵ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmännisklighet.

Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i läroplanen och ta klart avstånd från det som strider mot dem.¹⁶

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.¹⁷

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.¹⁸

Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmönster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.¹⁹

Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar

¹⁶ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Saklighet och allsidighet.

¹⁷ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

¹⁸ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter.

¹⁹ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.²⁰

Av de inledande delarna av läroplanen för anpassade grundskolan framgår att skolan ska gestalta och förmedla de värden och rättigheter som uttrycks i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Utbildningen ska utgå från vad som bedöms vara barnets bästa och eleverna ska få kännedom om sina rättigheter.²¹

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår avseende skolans mål bland annat följande. Att varje elev ska kunna göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Att varje elev respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet, tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa andra människor. Att varje elev kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utveckla en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.²²

Alla som arbetar i skolan ska i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor och att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet. Vidare ska alla som arbetar i skolan aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper samt visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt.²³

Läraren ska klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet. Vidare ska läraren öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem. Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor. Undervisningen ska av läraren planeras och genomföras så att eleverna möts och

²⁰ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

²¹ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden.

²² Lgra22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Mål.

²³ Lgra22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Riktlinjer.

arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Läraren ska tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen.²⁴

Avseende kunskaper framgår i läroplanens andra del att skolan bland annat ansvarar för att varje elev som läser ämnen efter genomgången anpassad grundskola kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden samt har fått kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck.²⁵

Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling samt får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang och möjligheter att arbeta ämnesövergripande.²⁶

Avseende elevernas inflytande anges både i skollagen och i läroplanen att elever ska ges inflytande över utbildningen och att formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. I läroplanen anges vidare bland annat att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. Läraren ska verka för att eleverna oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen och även planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.²⁷

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.²⁸ På skolenhetsnivå ansvarar rektorn för att det görs ett arbete med att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.²⁹ I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår bland annat att rektorn som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och inom givna ramar ett särskilt ansvar i bland annat följande delar: Att skolans arbetsformer

²⁴ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Riktlinjer.

²⁵ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper, Mål.

²⁶ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper Riktlinjer.

²⁷ 4 kap. 9 § skollagen, Lgr22, avsnitt 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer.

²⁸ 2 kap. 9 § skollagen

²⁹ Se 4 kap. 4–6 §§ skollagen

utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas. Att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. Att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjligheter att uppfatta större kunskapsområden som en helhet och att i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden.

Rektorn har även inom givna ramar ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och lära av varandra för att utveckla utbildningen.³⁰

Kursplanerna består av delarna syfte och centralt innehåll och har tillhörande betygskriterier samt i vissa ämnen även kriterier för bedömning av kunskaper.³¹

³⁰ Lgra22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

³¹ Lgra22, avsnitt 3. Kursplaner.